

OYUN HAKKININ YERELDE İZLENMESİ İÇİN GÖSTERGE SETİ VE KILAVUZU

OYUN HAKKININ YERELDE İZLENMESİ İÇİN GÖSTERGE SETİ VE KILAVUZU

ÇOCUK İZİ - İZMİR ÇOCUK ÇALIŞMALARI AĞI

İZMİR, MART 2020

Hazırlayan: Işıl Erdemli tarafından İzmir Çocuk Çalışmaları Ağı ile beraber hazırlanmıştır.

Bu yayın, Etkiniz AB Programı kapsamında Avrupa Birliği finansal desteği ile üretilmiştir. Bu yayının içeriğinden yalnızca Çocuk İzi - İzmir Çocuk Çalışmaları Ağı sorumludur ve hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	6
GİRİŞ.....	7
KILAVUZUN KAPSAMI.....	7
OYUN HAKKI NEDİR?.....	8
Saygı Gösterme Yükümlülüğü.....	8
Koruma Yükümlülüğü.....	9
Yerine Getirme Yükümlülüğü.....	9
OYUN HAKKI GÖSTERGELERİ KULLANMA KILAVUZU.....	9
Yapısal Göstergeler.....	13
Süreç Göstergeleri.....	16
Sonuç Göstergeleri.....	19
EK - RAPOR FORMATI.....	21
KAYNAKLAR.....	22

ÇOCUK İZİ - İZMİR ÇOCUK ÇALIŞMALARI AĞI HAKKINDA

Çocukların yararına faaliyet gösteren, ulusal veya yerel sivil toplum örgütleri (STÖ), üniversiteler, kamu kurumları, sosyal girişimler, ve bireylerin çocuk çalışmaları ile ilgili hak temelli izleme ve savunu çalışmalarını kolaylaştırmak ve desteklemektir.

Yerelde çocuk çalışmaları ile ilgili çalışmalar yapmak üzere kurulan **İzmir Çocuk Çalışmaları Ağı**, yerelde çocuklar ile ilgili yapılacak çalışmalarda hak temelli bir yaklaşım ile çalışmak, çocuk haklarına yönelik faaliyetlerde sivil toplumun izleme ve savunucu rolünü güçlendirmek üzere çalışmalarını sürdürmektedir. Ağ, çalışmalarında çocukların haklarını yasal garanti altına alan, başta Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına dair sözleşme olmak üzere, ulusal ve uluslararası yasaları temel alır ve çalışmalarına yön verir.

Çocuk Haklarının Desteklenmesi ve Korunmasına İlişkin İlkeler ile Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri çerçevesinde yerelde çocuk hakları ve çalışmalarının mevcut durumunu analiz etmek; hiçbir çocuğun geride bırakılmaması, bütün çocukların kaynaklara eşit erişebilirliklerini güçlendirmek amacıyla yerel odaklı çözüm önerileri üretmek ağın temel amacıdır.

AĞIN HEDEFİ

- Yerelde çocuklara yönelik çalışmaların görünür olmasını sağlamak,
- Sivil toplumun çocuk çalışmalarındaki savunu ve izleme rolünü güçlendirmek ve bu çerçevede yöntem ve politika geliştirmek,
- Çocuk çalışmaları alanında yer alan paydaşların / aktörlerin kapasitelerinin güçlendirilmesini sağlamak,
- Çocuk çalışmaları ile ilgili konularda veri toplama, değerlendirme ve akademik çalışmalar üretmek,
- Yerelde özel sektör ve kamu kurumlarının politikalarında çocuk çalışmaları ana akımlaştırma stratejilerini oluşturmak amacıyla savunu faaliyeti yapmak,
- Ulusal ve uluslararası çocuk hakları sözleşmelerinin yerelde uygulanabilirliğini gerçekleştirmek,
- Çocuklarla ve/veya çocuklar için çalışan sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere aktörler arasında etkin ortaklıklar kurmak ve bu konuda farkındalık yaratmak,
- Bu ağın sürdürülebilirliğini sağlamak.

FAALİYET ALANLARI

- İzleme ve değerlendirme,
- Akademik yayın üretmek,
- Raporlama yapmak,
- Farkındalık ve savunuculuk,
- Eğitim ve kapasite geliştirme,
- Veri toplama ve araştırma yapma,
- Gösterge temelli izleme yapma.

İLKE VE DEĞERLER

- Çok disiplinlilik,
- Toplumsal cinsiyete duyarlılık,
- Hak temelli yaklaşım,
- Özel hayatın gizliliğine saygı,
- Çalışma planına uygunluk,
- Hesap verebilirlik,
- Şeffaflık,
- Katılımcılık,
- Adil olmak,
- Etkililik,
- Gönüllülük,
- Sürdürülebilirlik,
- Sosyal etki odaklı,
- Erişebilirlik.

PAYDAŞLARIMIZ

- Çocuk Alanında Çalışan Sivil Toplum Kuruluşları,
- Aktivistler,
- Özel sektör,
- Vakıflar, Dernekler, Elçilikler (kaynak geliştirme alanında),
- Çocuk Hakları alanında çalışan ulusal ve uluslar arası kuruluşlar,
- Kamu Kurumları (Milli Eğitim, Adalet, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı vs),
- Yerel Yönetimler,
- Baro ve Kolluk Kuvvetleri (Polis, Zabıta, Bekçi vs),
- Üniversiteler.

ÖNSÖZ

İzmir Çocuk Çalışmaları Ağı, 2018 yılında yerelde çocuk haklarına dayalı hak temelli savunuculuk çalışmaları gerçekleştirmek üzere insan hakları aktivistlerin ve çocuk çalışmaları alanında faaliyet gösteren kurumların katılımıyla kurulmuştur. Çocuk haklarının bir insan hakkı olduğu ve hiçbir çocuğun geride bırakılmaması ilkesi ile hareket eden İzmir Çocuk Çalışmaları Ağı, çocuk haklarına dair bütüncül politika oluşturma sürecine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Etkiniz Avrupa Birliği Programı tarafından desteklenen “Oyun Alanlarının Çocuk Dostu Yaklaşımı Çerçevesinde İzlenmesi” çalışması ile Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesinde tanınan “çocuğun dinlenme, kendine ait zamanı değerlendirme, oyun, eğlence, kültürel ve sanatsal etkinliklere katılma hakkı”nın mevcut durumlarını analiz etmek amacıyla izleme göstergelerinin hazırlanmasına katkıda bulunmak amaçlanmaktadır. Bu çalışma kapsamında Türkiye’de çocuk hakları çalışmaları içerisinde eksikliğini hissettiğimiz “çocuğun oyun hakkı”nın izlenmesine ilişkin gösterge setlerinin oluşturulması ve ilgili alan bağlamında izleme çalışmalarının gerçekleştirilebilir olması hedeflerimiz arasında yer almaktadır.

BM Çocuk Hakları Sözleşmesine göre her çocuğun kendilerini ilgilendiren konularda karar alma süreçlerine katılma, söz söyleme ve sözleşmenin 31.maddesi gereğince de çocukların, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence etkinliklerinde bulunma, kültürel ve sanatsal etkinliklere katılma hakkı bulunmaktadır.

Hazırlanan gösterge setinin çocuğun oyun hakkının BM sözleşmesine göre geliştirilmesine, oyun alanlarının çocukların görüş ve önerileri ile çocukların yararına göre düzenlenmesine katkıda bulunmasına ve alan çalışanlarının çocuk hakları için izleme ve savunuculuk kapasitelerinin güçlendirilmesine katkıda bulunacağı ifade edilebilir.

Son olarak çalışmamızın uygulama sürecinde desteklerini esirgemeyen Etkiniz Avrupa Birliği Programına ve program uzmanlarına, uzmanlık desteğini sunan Işıl Erdemli ve Ezgi Koman’a ve son olarak İzmir Çocuk Çalışmaları Ağı gönüllüleri ile paydaşlarına katkıları için teşekkürü bir borç biliriz.

Özlem AKIN

Genel Koordinatör

İzmir Çocuk Çalışmaları Ağı

GİRİŞ

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde (BMÇHS) anıldığı üzere, çocuğun temel insan hakları arasında yer alan oyun hakkı, çoğunlukla göz ardı edilen haklardan biridir. Halbuki, oyun oynamanın çocuğun sağlığı, eğitimi, gelişimi, toplumsal hayata katılımı ve şiddetten korunmasında önemli bir rolü bulunmaktadır.

Buradan hareketle, oyun hakkının hayata geçmesinin yerelde, yerel bir örgüt tarafından izlenmesi ile sıklıkla bir lüks olarak görünen ya da göz ardı edilen bu hakkın desteklenmesi ve toplumda bilinç oluşturulması, izleme çalışmasının amaçları arasında yer almaktadır.

Bu çalışma kapsamında Etkiniz Avrupa Birliği Programı desteği ile İzmir'de Çocuk Hakları İzleme Eğitimi gerçekleştirilmiş ve bir uzman ile birlikte gösterge seti oluşturulmuştur.

Eldeki kılavuz, oyun hakkı ve temel insan hakları yükümlülükleri ile ilgili kısa bilgileri sağladıktan sonra BM Çocuk Hakları Komitesi'nin 17inci Genel Yorumunda anılan yükümlülükleri, çocuk haklarının göstergeler ile izlenmesi kapsamında incelemektedir. Bu bölümün, gösterge setinin kullanımını kolaylaştırması ve raporlama için çerçeve oluşturulmasına katkı sağlaması ön görülmektedir. Kılavuzdaki gösterge seti, yapısal, süreç ve sonuç göstergelerinden oluşturulmuştur ve kullanıcın ekleme ve çıkarmalarına açık olacak şekilde düşünülmüştür.

KILAVUZUN KAPSAMI

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 31inci maddesi Çocuğun Dinlenme, Boş Zaman Değerlendirme, Oynama ve Yaşına Uygun Eğlence (Etkinliklerde) Bulunma ve Kültürel ve Sanatsal Yaşama Serbestçe Katılma Hakkı'nı tanımaktadır.

Taraf devletlerin yükümlülükleri, bu hakkı tanımalarını, desteklemesini ve hakkın tam olarak hayata geçmesi için uygun ve eşit fırsatların sağlanmasını kapsamaktadır.

BM Çocuk Hakları Komitesi'nin 17 numaralı Genel Yorumu, bu hakkın hayata geçirilmesi için taraf devletlerin yükümlülüklerini daha ayrıntılı olarak açıklamaktadır.

Kılavuz kapsamında sunulan gösterge seti, BM ÇHS'nin 31inci maddesinde anılan Dinlenme, Boş Zaman Değerlendirme, Oynama hakkı – kısaca Oyun hakkı – ile sınırlandırılmıştır. Yerelde Oyun Hakkı'nın tam anlamı ile hayata geçip geçmediğini ölçen bu gösterge setinin odağında kamuya açık alanların ve hizmetlerin izlenmesi, başka bir deyişle, yerel yönetimler, yerelde çalışan STK'lar ve ilgili Bakanlıkların yerel teşkilatlarının sunduğu hizmetler ve taahhütler bulunmaktadır.

Bu nedenle, Alışveriş Merkezleri gibi özel işletmeler tarafından sağlanan oyun alanları ve hizmetleri bu kılavuzun kapsamının dışında tutulmuştur. Ancak, söz konusu hakkın hayata geçmesinde STK'lar, Belediyeler ve Bakanlıklar tarafından sunulan hizmetler incelenirken, özel şirketlerin rolü tamamen göz ardı edilememektedir. Bazı durumlarda ilgili araçların ve oyuncakların yukarıda anılan aktörler tarafından satın alınması, ilgili alanların inşası süreçlerinde özel sektörün sorumluluklarından ve yerel yönetimler ile bakanlıkların yükümlülüklerinden bahsetmek mümkündür.

Kılavuz kapsamının dışında tutulan diğer alanlar ise çevrimiçi alanlar ve okullar bulunmaktadır. Bu alanlarda oyun hakkının hayata geçmesini izlemek için ayrı gösterge setlerinin oluşturulması daha anlamlı olabilecektir. Böylelikle gerek eğitim ortamında, oyunun eğitimin bir parçası olarak ele alınması ve eğitim ile müfredatın çocuğun oyun hakkını engellememesi gibi konular; gerekse çevrimiçi ortamın kendine özgü şartları, riskleri ve faydaları daha anlamlı bir şekilde izlenebilecektir.

OYUN HAKKI NEDİR?

Çocukların boş zamanlarını değerlendirme hakkı, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi ile 1959 yılında resmen tanınmış ve oyun hakkı daha sonrasında BM ÇHS'de yerini almıştır.

BM ÇHS'nin 17 sayılı Genel Yorum, Kılavuz kapsamında ele alınan terimleri şu şekilde tanımlamaktadır:

“Çocukların oyun oynamaları, kendileri tarafından başlatılan, kontrol edilen ve yapılandırılan herhangi bir davranış etkinlik ya da süreçtir. Oyun, ne zaman ve nerede fırsat doğarsa o zaman ve o yerde oynanır. Çocuklara bakan kişiler oyun oynanacak ortamların yaratılmasına katkıda bulunabilirler. Ancak oyunun kendisi bir zorunluluk değildir; oynamak çocuğun içinden gelir, herhangi bir amaca götüren bir araç olarak değil kendi başına değer taşır.”

Oyun oynamanın çocukların fiziksel sağlığı üzerindeki olumlu etkisi bulunmaktadır. Sadece vücudu hareket ettirmek bile kas gelişimine katkıda bulunur; esneklik, çeviklik, denge ve koordinasyon kurabilme gibi özelliklerin gelişmesine yardımcı olur. Fiziksel sağlıktan öte, oyun oynama çocukların duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimine, değişik ortam ve şartlara uyum sağlama, stres ile baş etme becerilerine, fiziksel ve psikolojik dayanıklılıklarına, duygularını kontrol etme yeteneklerine ve kendilerini ifade etme becerilerine katkı sağlar. Özellikle de uyum sağlama becerileri ve çocukların psikolojik dayanıklılıklarını güçlendirmesi, oyun oynamanın farklı şiddet türleri ile başa çıkabilmedeki olumlu etkisini göstermektedir. Acil durumlarda ve kriz, felaket durumlarında ya da şiddete maruz kalan çocuklar için sağlanan hizmetlerde oyun ve oyun terapisi önemli bir yer tutmaktadır. Böylelikle çocuklar, oyun aracılığı ile yaşadıkları şiddeti ya da diğer travmatik deneyimleri anlamlandırabilmekte ve dayanıklılıklarını artırma yolunda ilerleyebilmektedirler.

Bunların yanı sıra, oyun hakkı bir anlamda katılım hakkının gündelik hayata geçme şekillerinden biridir. Oyun aracılığı ile çocuklar sosyal ve kültürel hayata katılım göstermekte, kendi oyun kurallarını ve aktivitelerini, yetişkinlerin hakimiyeti dışında belirleyebilmektedirler. Başka bir deyişle çocuklar oyunlarında kendilerini tam anlamı ile ifade ederler.

Ancak çocukların oyun hakkının önünde engeller bulunmaktadır. Bunlardan bazıları, farkındalık düzeyi yüksek olmayan yetişkinlerin, çocuğun oyun hakkının gerçekleşmesindeki dahiliyeti, kontrolü ve yönetme odaklı yaklaşımları olabilmektedir. Bunun yanında çocuğun katılım hakkı önündeki engeller, oyun hakkının da önündeki engeller olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocukların yaşadıkları ya da poantsiyel olarak oyun oynayabilecekleri alanlar tehlikeli olabilir ya da oyun alanları sıkıcı ve sıradan olabilir. Bu nedenle çevrenin ve şehrin planlanmasında çocukların katılımı önem arz etmektedir. Aynı zamanda çevre kirliliği, doğal alanların az olması oyun hakkının önündeki engeller arasındadır. Oyun hakkının önündeki diğer bazı engeller ise çocukların cinsiyeti, sosyo-ekonomik durumları, engellilik durumları gibi konulara göre farklılık gösterebilir.

Görüldüğü üzere gerek oyun hakkının çocuk üzerindeki etkisi, gerek oyun hakkının önündeki engeller, bir çok aktörün ve sektörün işbirliğini gerektirmektedir. Bu nedenle, bu alanda yapılacak bir izlemenin bu çeşitliliği göz önünde bulundurması önemlidir.

Saygı Gösterme Yükümlülüğü

Geleneksel insan hakları literatüründe devletlerin pozitif ve negatif yükümlülüklerinden bahsetmek mümkündür. Buna uygun olarak devletlerin saygı gösterme yükümlülüğü, insan haklarından yararlanılmasını engelleyebilecek doğrudan ya da dolaylı müdahalede bulunmaktan kaçınma yükümlülüğüdür.

BM ÇHS devletler için yükümlülükler ön görmekle birlikte çocuğun bakımından sorumlu kişiler için sorumluluklar da sön görmektedir. Buna bağlı olarak ebeveynlerin ve çocuğun bakımından sorumlu kişilerin desteklenmesi ise BM ÇHS'nin 18inci maddesi ile birlikte düşünülmelidir. Madde 18 aile bütünlüğünün korunmasına odaklanmakta ve ebeveyn ya da yasal gardiyan vb. kişileri çocuğun gelişiminde birincil sorumlular olarak tanımaktadır. Bu nedenle devletin doğrudan müdahalesindeki sınırlılıklardan söz etmek mümkündür.

OYUN HAKKININ YERELDE İZLENMESİ İÇİN GÖSTERGE SETİ VE KILAVUZU

Saygı gösterme yükümlülüğü ile ilgili olarak farkındalık yaratma çalışmalarının odağında ise 31inci maddeden faydalanılmayı engelleyecek olumsuz tutumların ortadan kaldırılması odaktadır. Bu nedenle yine ilgili insan haklarından faydalanmayı engelleyecek müdahalelerin sonlandırılmasından bahsedilebilir.

Koruma Yükümlülüğü

Koruma yükümlülüğü, bir hak sahibinin devletler tarafından, üçüncü kişilerin ya da grupların engel oluşturabilecek müdahalelerine karşı korunmasına işaret eder. Ayrımcılık Yasağı ve Devlet Dışı Aktörlerin Çalışmalarının Düzenlenmesi ve Denetlenmesi tam da koruma yükümlülüğünün odağında olan konulardandır.

Yerine Getirme Yükümlülüğü

Yerine Getirme Yükümlülüğü devletlerin insan haklarının hayata geçmesi için olumlu adımları atmasını (pozitif aksiyon almasını) gerektirmektedir. İnsan haklarının hayata geçmesi için gerekli hizmetlerin, programların vb sağlanması yükümlülüğü devletin mevcut kaynaklarına göre değişiklik gösterebilir. Başka bir deyişle bu yükümlülüğün yerine getirilmesi zamana tabi olabilir. Bununla birlikte, yerine getirme yükümlülüğü kapsamında Ebeveyn Destek Programları, Bilgilendirme, Bilinçlendirme ve Farkındalık Yaratma, Ayrımcılık Yasağı ve Devlet Dışı Aktörlerin Çalışmalarının Düzenlenmesi ve Denetlenmesi dışında kalan konular bu yükümlülüğün kapsamında ele alınmaktadır.

OYUN HAKKI GÖSTERGELERİ KULLANMA KILAVUZU

Genel Yorum'da Anılan Yükümlülükler	İzleme için Notlar
Ebeveyn Destek Programları: Ebeveynlere ve çocuğun bakımından sorumlu kişilere gerekli desteklerin sağlanması, kapasitelerinin geliştirilmesi.	Söz konusu yükümlülüğün hayata geçip geçmediğini izlerken bakılacak en önemli kaynaklar arasında plan, strateji belgeleri düşünülebilir. Bu belgeler, söz konusu hizmetlerin sağlanması için taahhütlerin olup olmadığını gösterecektir (bkz Yapısal Göstergesi 1). İkinci bir adım olarak ise ilgili süreç göstergeleri ile verilen hizmetlerin, çalışmaların izlenmesidir. Süreç Göstergesi 6 'da anılan aktiviteler, bunlarla sınırlı olmamak üzere, söz konusu çalışmalara örnek olarak gösterilebilir. Eğer ilgili çalışmalar ve hizmetler sağlanmaktaysa ancak, Yapısal Göstergesi 1 kapsamında taahhütler bulunmuyorsa bu durum ilgili çalışma ve aktivitelerin sürdürülebilirliği ile ilgili riskleri de beraber getirir.
Bilgilendirme, Bilinçlendirme ve Farkındalık Yaratma: Bu aktiviteler 31inci maddenin çocuklar üzerindeki olumlu etkisini desteklemek ve toplumun farklı kesimlerindeki olumsuz algı vb. engelleri kaldırmak için farkındalık çalışmalarının gerçekleştirilmesidir.	Süreç Göstergesi 6 'da anılan sivil toplum ve belediyelerin çocukların oyun, öğretici oyunlar ve benzeri aktiviteler için el kitapları, yönlendirici materyallerin oluşturulması ve bunların dağıtım/ yaygınlaştırma stratejileri ile ilgili bilgiler bu yükümlülük ile ilgili bilgi sağlar niteliktedir. Bu tarz farkındalık çalışmalarının çocuklar üzerindeki etkisi ya da etkisizliği ise şu konuları içleyen sonuç göstergeleri ile izlenebilir; Çocukların ve yetişkinlerin 31. Madde ile ilgili algıları ve bilgileri Ebeveyn ve çocuğun bakımından sorumlu kişilerin, çocukların oyun oynayarak potansiyellerini geliştirdiklerinin farkında olmaları Ayrıca bkz. Yapısal Göstergesi 1
Ayrımcılık Yasağı: Ayrımcılık yasağı 31inci maddenin hayata geçmesinde hiçbir çocuğun geride bırakılmaması için ayrımcılık yasağının güvence altına alınmasıdır.	Ayrımcılık yasağı, izleme sırasında kullanılacak hemen hemen tüm göstergelerde ayrıştırma kriteri olarak kullanılabilir. Başka bir deyişle izlenen tüm yasalar, yönetmelik, stratejik plan vb belgelerin (yapısal göstergeler) ve uygulamaların (süreç göstergeler) ayrımcılık yasağını içermesi beklenir. Sonuç göstergeleri ile izlenen durumlarda ise hak sahiplerinin ayrım gözetmeksizin ilgili haklardan faydalanması ön görülmektedir. Örneğin var olan bir kanunun farklı engellilikleri ve toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetip gözetmediği izlenebilir. Veyahut, sonuç göstergelerinde oyun hakkından tam olarak faydalanan çocukların sayısının sosyo-ekonomik durumlarına göre ayrıştırılması, kırılan gruplardaki çocukların haklarının ne derece gözetildiğini gösterecektir. Ayrımcılık yasağı, kaynakların uygunluğuna göre zaman içerisinde hayata geçirilen haklardan olmadığından, ilgili kanunların bu bağlamda izlenmesi önem arz etmektedir.

OYUN HAKKININ YERELDE İZLENMESİ İÇİN GÖSTERGE SETİ VE KILAVUZU

Genel Yorum'da Anılan Yükümlülükler	İzleme için Notlar
Devlet Dışı Aktörlerin Çalışmalarının Düzenlenmesi ve Denetlenmesi: Özel sektör, medya ve sivil toplumun 31 maddeye uygun olarak çalışmalarını yürütmeleri için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması ve denetlemelerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Denetleme ve gerekli durumlarda yaptırımların uygulanabilmesi için yeterli bütçenin ayrılması önemlidir. Oyuncak güvenliği, oyun alanlarının erişilebilir olması, çocukların çalışma hayatına katılımındaki sınırlandırmalar, gerçekçi savaş oyunlarının yasaklanması gibi konular bu madde altında ele alınmaktadır.	Bu başlık altında yapılan izleme çalışmalarında, "özel sektör ve insan hakları" literatürü önemli bir çerçeve oluşturacaktır. Benzer olarak, çocuklara sunulan hizmetlerde sivil toplum - devlet işbirliği ve olası yetki devri ile ilgili literatür yine önemli bir çerçeve oluşturabilir. Yapısal Gösterge 2 bu konu ile doğrudan ilintili olmakla birlikte eklemelere açıktır.
Çocukların Zarardan Korunması: Çocuklarla ve çocuklar için çalışan tüm profesyonellerin, kurum ve kuruluşların çocuğa zarar vermemesinin güvence altına alınması. Bu amaçla çocuk koruma politikaları, prosedürleri ve etik kuralların oluşturulması ve uygulanması gerekmektedir.	Çocuk koruma politikaları ve prosedürleri; bu hakkın hayata geçirilmesi için çocuklara hizmet ve olanak sağlayan kurum ve kuruluşların bünyesinde oluşturulacak politikalarlardır. Bu politikaların oluşturulmasının ön görülmesi yönerge ve yönetmelik gibi mevzuatlarda yer alabilir (bkz. Yapısal Gösterge 2 ve Süreç Göstergesi 4). Çocuklarla birlikte çalışan yetişkinler, şiddet maksatı ile olmasa da, alınan önlemlerin yetersizliği nedeniyle çocuğa karşı şiddetin meydana gelmesine neden olabilirler. Çocuğa karşı şiddet ve çocuğun oyun hakkı özelinde yapılacak izlemeler için, aşağıdaki gösterge setine ek olarak literatürde yer alan şiddet göstergelerinden de faydalanılabilir.
Çevrimiçi Güvenlik: Bilgi iletişim teknolojileri aracılığı ile gerçekleşen, istismar da dahil olmak üzere, çocukların çevrimiçi ortamlarda her türlü şiddetten korunması, çocukların güçlendirilmesi, öğretmenlerin ebeveynlerin bilinçlendirilmesi bu başlık altında ele alınmaktadır.	Çocukların çevrimiçi her türlü şiddetten korunmaları, yapısal göstergeler aracılığı ile izlenebilir. Bu alanda devlet kurumlarının gerçekleştirdiği çalışmalar süreç göstergelerinde izlenebileceği gibi, çocuklar üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri sonuç göstergeleri ile izlenebilir. Örneğin "çevirim içi oyun oynarken cinsel içerikli bir sayfaya yönlendirilen çocuk sayısı" sonuç göstergeleri arasında yer alabilir. Çevrimiçi oyunlar ve ortamlar bu gösterge setinin dışında bırakılmıştır.
Çatışma Sonrası ve Acil Durumlarda Güvenlik: Bu başlık altında çatışma ve afet durumlarında çocukların desteklenmesi ve güçlendirilmesi için yapılan çalışmalarda oyun, eğlence ve yaratıcı ifade için uygun ortamların yaratılması ele alınmaktadır.	Özellikle zorunlu kitlesel göç, çatışma ve afetler gibi olaylardan etkilenen toplumlarda izlenmesi gereken yükümlülüklerdir. Aşağıdaki gösterge setinde Çatışma Sonrası ve Acil Durumlar dışarıda bırakılmaktadır. Ancak ilk seviyede hızlı bir değerlendirme yapmak için göstergeler bu durumlara uygun olarak basit bir şekilde revize edilebilir. Örneğin Gösterge 1, göç ve sosyal uyum ile ilgili mevzuat ve politika belgelerinde odaklanırken, tüm göstergelerde izlenecek alanlarda göçmen ve mültecilerin ya da afetlerden ve çatışmalardan etkilenen çocukların yoğun olarak bulunduğu toplum merkezleri, sığınmaevleri, geri gönderme merkezleri, kamplar eklenebilir. İlgili personelin kapasitelerini ya da üretilen materyallerin izlenmesinde ise travma sonrası psikososyal destek gibi konular çerçeve olarak kullanılabilir.
Reklam, Pazarlama ve Görsel Medya: Çocuklara yönelik televizyon programlarının ve reklamların, özellikle şiddeti özendirme, kız ve erkek çocuklara cinsiyetçi yaklaşım, toplumsal cinsiyetin ve engellilik durumunun kalıplaştırılması açısından incelenmesi; çocukların en fazla ekran başında oldukları zamanlarda reklamlara sınırlama getirilmesi	RTÜK ve ilgili mevzuatın (ve ilgili eylem planlarının) yapısal göstergeler ile izlenmesi ülkenin bu yükümlülük ile ilgili aksiyon alacağı taahhüdünü göstermekle birlikte süreç göstergeleri böyle bir çalışmanın hayata geçişine ilişkin bilgi verecektir. Örneğin bu çalışma için yeterli bütçenin ayrılıp ayrılmadığı ilgili süreç göstergelerinden biri olabilir. Bir sonuç göstergesi olarak da "çocuklara yönelik programlar sırasında yer alan reklamların uzunluğu" şeklinde düşünülebilir. Özellikle de televizyon kanallarının uygulamalarının ağırlıklı olarak izlenebileceği bu konu gösterge setinin dışında tutulmuştur.
Şikayet Mekanizması: 31inci madde kapsamındaki haklarının ihlal edilmesi durumunda çocukların şikayetlerini iletmeleri ve tazminat yoluna başvurmaları için bağımsız, etkili, güvenilir ve erişilebilir mekanizmaların devrede olması öngörülmektedir.	Sözleşme'deki diğer tüm haklar gibi bu hak bağlamında da çocuklara özel ve çocuklar düşünülerek hazırlanmış anonim, çocuk dostu, hızlı işleyen şikayet ve başvuru mekanizmaları varlığı ve işlevselliği izlenebilir. (Bkz. Süreç Göstergesi 8)

OYUN HAKKININ YERELDE İZLENMESİ İÇİN GÖSTERGE SETİ VE KILAVUZU

Genel Yorum'da Anılan Yükümlülükler	İzleme için Notlar
İlgili Yasama Faaliyetleri ve Planlamanın Yapılması: Taraf devletlerin, 31inci madde kapsamındaki hakları tüm çocuklar için güvence altına alacak yasal düzenlemeleri yapması; eylem ve stratejik planları hazırlaması ön görülmektedir.	Yapısal göstergeler, söz konusu yasal düzenlemeler ve planlama dokümanları, bu tabloda anılan tüm yükümlülükler açısından izlenmesi için yol gösterici olacaktır. (Bkz. Tüm Yapısal Göstergeler)
Veri Toplama ve Araştırma Faaliyetlerinin Yürütülmesi: Veri toplama ve araştırma ile 31inci madde kapsamındaki hakların hayata geçmesinin izlenmesi ve değerlendirilmesi.	Bu yükümlülük, süreç göstergelerine eklenebilecek ayrı bir gösterge seti ile izlenebilir. Bunun yanında her bir göstergenin kullanımı ile devletin ve yerel yönetimlerin veri sistemlerinin olup olmadığı, kalitesi ve şeffaflığı test edilmektedir. Bu nedenle bir gösterge kullanılırken ilgili veri kaynaklarına ulaşamamak da, raporlanması gereken bir veri ya da bilgiyi temsil etmektedir. Bkz. Tüm Yapısal, Süreç ve Sonuç Göstergeleri
Merkezi ve Yerel Yönetimlerin İlgili Birimleri Arasında Koordinasyonun Sağlanması: 31inci maddenin hayata geçmesi için oyun, eğlence ve kültürel ve sanatsal etkinliklerin planlanmasında merkezi ve yerel yönetimde sektörler arası ortak çalışma gerekli görülmektedir.	Bu konu ile ilgili doğrudan ilgili gösterge aşağıdaki sette yer almamaktadır. İlgili durumun izlenmesi ve raporlanması için yeni göstergeler Süreç Göstergelerine eklenebilir. Bu bağlamda eklenecek göstergenin anlamlı bir şekilde kullanılabilmesi için, izleme yapılacak ilde ya da ülkede, oyun hakkının karar vericilerin ve yasa yapıcıların gündeminde olması önemli bir etken olabilir. Bu bağlamda, söz konusu gösterge, ileri seviye gösterge olarak düşünülebilir.
İlgili ve Yeterli Bütçenin Ayrılması: Kültür, sanat, spor, eğlence ve oyun etkinlikleri söz konusu olduğunda çocuklar için ayrılan ödeneklerin kapsayıcı ve çocukların genel nüfus içindeki oranıyla tutarlı olması ve her yaş grubundan çocuklara olanak sağlayacak şekilde yapılması ön görülmektedir.	Süreç göstergeleri, devletlerin mevzuat ve eylem planları ile uygulamayı taahhüt ettikleri tedbir ve kuralların hayata geçmesi için yapılan uygulamaları izlemek için kullanıldığından, söz konusu taahhütlerin hayata geçmesi için ayrılan maddi kaynaklar da süreç göstergeleri ile izlenmektedir. Bkz. Süreç Göstergesi 5
Evrensel Tasarım: Oyun, eğlence ve kültürel, spor ve sanatsal etkinliklerin gerçekleştirildiği alanlar, binalar, ekipman ve araçlar ile hizmetlerin evrensel tasarıma uygun olması engelli çocukların maruz kalabileceği ayrımcılığı önler ve içermeci bir yaklaşımı teşvik eder.	Ayrımcılık yasağının hayata geçmesi ile doğrudan ilişkili olan bu konunun bir bölümü Yapısal Gösterge 2 ve 4 ile Süreç Göstergesi 4'te ele alınmıştır. Ancak izleme sırasında kullanılacak tüm göstergelerde bir alt gösterge olarak ya da verinin ayrıştırılmasında kullanılabilecek bir kriter olarak düşünülebilir.
Belediye Düzeyinde Gerekli Planlamanın Yapılması: 31. madde kapsamındaki yükümlülüklerle uygun olarak, kamu planlaması, çocuğun refahını teşvik eden ortamların oluşturulmasına öncelik vermelidir. Gerekli çocuk dostu kentsel ve kırsal ortamlara ulaşmak için aşağıdakilere (bunlarla sınırlı kalmamak üzere) dikkat edilmelidir: - İlgili alanların güvenli ve erişilebilir olması; - Yayaların ve bisikletlerin öncelikli olduğu bölgelerin tasarımı; - İlgili alanların çocukların güvenliğini tehdit eden birey veya gruplardan korumak için kamu güvenliği önlemleri; - Güvenli, uygun fiyatlı ve erişilebilir ulaşım ile yeşil alanlara, geniş açık alanlara ve oyun ve eğlence için doğaya erişim sağlanması; - Hız sınırları, hava kirliliği/temizliği, trafik ışıkları gibi konular açısından ilgili alanların güvenliğinin sağlanması; - Her yaştan ve farklı gruplardan kız ve oğlan çocukları için kulüpler, spor tesisleri, organize oyunlar ve etkinlikler sağlanması; - Tiyatro, dans, müzik, sanat sergileri, kütüphaneler ve sinema dahil her yaştan ve farklı özelliklere sahip çocuklar için özel ve uygun fiyatlı kültürel etkinliklerin hayata geçirilmesi.	Oyun hakkının hayata geçmesinin izlenmesi büyük ölçüde yerel yönetimlerdeki yönetim pratiklerinin izlenmesi ile örtüşmektedir. Dolayısıyla bu alanda yapılacak kapsamlı ve anlamlı bir izleme çalışması katılımcı, şeffaf, hesap veren yerel demokrasi, yerelde çocuk refahı gibi konularda da yol gösterici olacaktır. Belediye planlaması ile ilgili olarak yan tarafta sıralanan konuları üç başlık altında toplamak mümkündür; ilgili alanlarda ve bu alanlara erişimde güvenlik, sağlanan hizmetlerde ve etkinliklerde ayrımcılığın önlenmesi, çocuklara özel hizmet ve aktivitelerin geliştirilmesi ve söz konusu hizmet ve alanların ücretsiz ya da uygun ücretli olması. Bu konular farklı göstergeler ile ele alınmıştır. Ancak Genel Yorum'da anılan tüm yükümlülüklerle birebir karşılık geldiğinden bahsetmek mümkün değildir. Bu nedenle gösterge seti kullanıcısının izleme amaçlarına uygun olarak sonuçlar bütüncül bir şekilde analiz edilebilir ve alt göstergeler çoğaltılabilir ya da daha spesifik bir hale getirilebilir. Yapısal Gösterge 1, 31inci madde bağlamında sağlanan hizmet ve aktivitelerde ayrımcılığın önlenmesine değinmekle birlikte, yukarıdaki paragraflarda anıldığı üzere, her göstergede çıkan bilginin ayrımcılığın önlenmesi bakımından ayrıştırılması durumunda, istenilen bilgilere ulaşılabilir. - Hizmet ve alanların ücretsiz ya da uygun ücretli olması bakımından ise, Süreç Göstergesi 5 ve Yapısal Gösterge 3 yol gösterici niteliktedir.

OYUN HAKKININ YERELDE İZLENMESİ İÇİN GÖSTERGE SETİ VE KILAVUZU

Genel Yorum'da Anılan Yükümlülükler	İzleme için Notlar
Okulların 31inci Maddenin Hayata Geçmesindeki Rolü: Fiziksel Ortamlar: kapalı ve açık alanlarda kız ve erkek çocukları için uygun aktivite olanaklarının sağlanması, hijyen, ortamların güveninin ve erişiminin sağlanması gibi konular burada ele alınmaktadır; Gündelik Hayatın Planlanması: Ev ödevleri de dahil olmak üzere okul ile ilgili sorumlulukların çocukların oyun hakkına alan bırakacak şekilde belirlenmesi; Okul müfredatı: Eğitimin amaçlarıyla ilgili 29. Maddenin getirdiği yükümlülükler uygun olarak ve gerekli zaman ve uzmanlık bilgisi kullanılarak, çocukların müzik, sahne, edebiyat, şiir, sanat, spor ve oyun dahil olmak üzere kültürel ve sanatsal etkinlikleri öğrenmeleri, bu etkinliklerde yer almaları ve yenilerini oluşturmaları için okul müfredatında gerekli yer ayrılması; Eğitim pedagojisi: Öğrenme ortamları aktif ve katılımcı olmalı, özellikle ilk yıllarda oyunlara ve çeşitli oyalayıcı etkinliklere yer vermelidir.	Okul ortamı ile ilgili devlet yükümlülükleri gösterge setinin kapsamının dışında bırakılmıştır.
Eğitim ve kapasite geliştirme: Çocuklarla birlikte, ya da çocuklar için çalışan tüm profesyoneller, ya da yaptıkları iş açısından çocukları etkileyen aktörler, Madde 31 kapsamındaki haklar dahil olmak üzere çocukların insan hakları konusunda sistematik ve sürekli eğitim almalıdırlar.	Süreç Göstergesi 8, çocuklarla ve çocuklar için çalışan profesyonellerin kapasitelerinin eğitim yolu ile geliştirilmesini ele almaktadır.
Uluslararası işbirliği: Komite, 31. Maddede tanımlanan hakların yaşama geçirilmesinde, aşağıda belirtilen Birleşmiş Milletler kuruluşlarının aktif katılımıyla gerçekleştirilecek uluslararası işbirliğini özendirir. UNICEF, UNESCO, UNHCR, UN, Habitat, UNOSDP, UNDP, UNEP ve WHO ile birlikte uluslararası, ulusal ve yerel STK'lar	Uluslararası İşbirliği konusu gösterge seti ile ele alınmamakla birlikte, ilk raporun ortaya çıkmasının ardından, ilerleyen izleme çalışmalarında işbirliği olanakları ve bu işbirliğinin hayata geçmesi izlenebilir.

OYUN HAKKININ YERELDE İZLENMESİ İÇİN GÖSTERGE SETİ VE KILAVUZU

Yapısal Göstergeler

Yapısal Gösterge - 1	Ulusal ve Yerel Mevzuat ve Politika Belgelerinde Çocuğun Oyun Hakkı Güvence Altına Alınmıştır	Notlar
Tanım	Ulusal düzeyde ve İl düzeyinde: Çocukların oyun, boş zaman, dinlenme, eğlence aktivitelerinde (1) kullanacakları alanların ve aktivitelerin planlanması, tanıtılması, geliştirilmesi; (2) ilgili alanların bu amaçla rezerv edilmesi ve gerekli hizmetlerin sağlanmasını ön gören (3) kanun/yönetmelik/yönerge/ standart vb ve/veya ulusal/yerel eylem planı / stratejik plan vb bulunmaktadır.	* Bu gösterge seti, yerel yönetimler (belediyeler vb) tarafından doğrudan işletilen, yerel yönetimler ortaklığında özel sektör ile işletilen alanlar düşünülerek hazırlanmıştır.
Yöntem	- Masa Başı Araştırması - Mevzuat ve Politika Belgesi Analizi - Anahtar Kişiler ve Uzmanlar ile Görüşme - Belediye ve diğer yerel yönetim çalışanları, - Avukatlar, - Çocuk, engelli, kadın vb hakları uzmanları	
Kontrol Listesi	Para. 3'de anılan ve benzeri dökümanların analizinde aşağıdaki göstergelerden faydalanılabilir: a. Dökümanlar ebeveyn destek programları öngörmektedir. b. Dökümanlar, oyun hakkı ile ilgili farkındalık çalışmaları öngörmektedir. c. Dökümanlar ilgili alan ve aktivitelerin tüm çocukların engellilik, sosyo-ekonomik durum, dil, din, cinsel kimlik, kültürel kimlik temelli ayrımcılığa uğramadan, toplumsal cinsiyet normlarına saygılı bir şekilde erişimine açık olmasını güvence altına almıştır. d. Dökümanlar sivil toplum, özel sektör gibi aktörlerin bu hakka ve güvenceye saygılı olmasını ön görmektedir. e. Çocuk işçiliğinin önlenmesi ve ortadan kaldırılması için gerekli mevzuat bulunmaktadır. f. Dökümanlar ilgili alan ve aktiviteler için güvenlik ve erişilebilirlik standartlarını ve/veya bu standartların oluşturulmasını ön görmektedir. g. Dökümanlar kırsal ve kentsel planlamalarda ilgili alanların rezerv edilmesi zorunluluğunu ön görmektedir. h. Dökümanlar acil ve diğer durumlarda çocuklar tarafından kullanılacak şikayet ve yardım mekanizmalarının oluşturulmasını ön görmektedir. i. Dökümanlar ilgili alanlar ve aktivitelerin oluşturulmasında çocuk ve aile katılımını ön görmektedir. j. Dökümanlar ilgili alanlar ve aktivitelerin oluşturulması, uygulanması, düzenli bakımı ve geliştirilmesi için yeterli bütçe ayrılmasını ön görmektedir. k. Dökümanlar ilgili alanlar ve aktivitelerin düzenli denetimini ön görmektedir.	* Ebeveyn Destek Programları Ebeveynlerin çocuklarıyla nasıl oynayabilecekleri ve doğumdan itibaren oyunun yanı sıra çocuğun yaşamı boyunca kültürel, sanatsal ve eğlence etkinliklere kalmayı sağlayacak bir ortamın nasıl oluşturulabileceği konusunda pratik rehberlik ön gören programlar. Bunların arasında oyuncak kütüphaneleri de düşünülebilir. * Özel Sektör Sorumlulukları: İlgili mevzuatta özel sektörün sorumluluklarının belirlenmesi, çalışmalarının takip edilmesi ve çocuk haklarına saygılı olmasının sağlanması devletin sorumlulukları arasındadır. * Güvenlik - Basitlik Dengesi: Oyun alanları ile ilgili ön görülen ve uygulanan güvenlik önlemleri serbest ve yaşa uygun oyunu sınırlandırmamalıdır. Bu nedenle güvenlik önlemlerinin analizinde bu önlemlerin alanları niteliksiz, çok basit ve/veya sadece küçük yaş çocuklara hitap eder hale getirmediğinden emin olmalıdır. Söz konusu analiz sadece yapısal gösterge ile mümkün olmayabilir. İlgili süreç göstergeleri bu analize yardımcı olabilir.
Bilgi Kaynakları	- AB ilerleme Raporu ve Diğer Ülke Durum Analizi Raporları - Belediye Raporları - STK Raporları - Görüşme Notları	

OYUN HAKKININ YERELDE İZLENMESİ İÇİN GÖSTERGE SETİ VE KILAVUZU

Yapısal Gösterge - 2	Ulusal ve Yerel Mevzuat ve Politika Belgeleri, Çocuğun Oyun Hakkı Bağlamında Kullanılan Araçların Çocuk Haklarını Gözetmesini Öngörmektedir	Notlar
Tanım	Ulusal düzeyde ve İl düzeyinde: Oyuncaklar ve çocukların oyun, boş zaman, dinlenme, eğlence ve spor aktivitelerinde (1) kullandıkları oyuncak, ekipman ve ürünlerin tabi olduğu (2) çocuk haklarına saygılı kanun/yönetmelik/yönerge/ standart vb ve/veya ulusal/yerel (3) eylem planı / stratejik plan vb bulunmaktadır.	
Yöntem	- Masa Başı Araştırması - Mevzuat ve Politika Belgesi Analizi - Anahtar Kişiler ve Uzmanlar ile Görüşme - Özel sektör temsilcileri, - Belediye ve diğer yerel yönetim çalışanları, - Avukatlar, - Çocuk, engelli, kadın vb hakları uzmanları	
Göstergenin kullanımında ele alınabilecek konular	Para. 2'de anılan ve benzeri dökümanların analizinde aşağıdaki göstergelerden faydalanılabilir: a. Dökümanlar ilgili oyuncak, ekipman ve ürünlerin çocukların engellilik, sosyo-ekonomik durum, dil, din, cinsel kimlik, kültürel kimlik temelli ayrımcılığa uğramadan, toplumsal cinsiyet normlarına saygılı bir şekilde erişimine açık olmasını güvence altına almıştır ve/veya buna teşvik etmektedir. b. Dökümanlar sivil toplum, özel sektör gibi aktörlerin çocuk haklarını gözetin oyuncak, ürün ve ekipmanların kullanmasını ve üretmesini öngörmektedir. c. Dökümanlar ilgili oyuncak, ürün ve ekipmanlar için güvenlik ve erişilebilirlik standartlarını ve/veya bu standartların oluşturulmasını ön görmektedir. d. Dökümanlar çocuklar tarafından kullanılabilecek şikayet ve yardım mekanizmalarının oluşturulmasını ön görmektedir. e. Dökümanlar devlet ve yerel yönetimlerin doğrudan yetki alanı içerisinde kullanılan oyuncak, ürün ve ekipmanların seçimi ve/veya tasarımı çocuk ve aile katılımını ön görmektedir. f. Dökümanlar ilgili ürün ve ekipmanların düzenli bakımı ve geliştirilmesi için yeterli bütçe ayrılmasını ön görmektedir. g. Dökümanlar ilgili ürün ve ekipmanların düzenli denetimini ön görmektedir. h. Dökümanlar, çocuklarla çalışan birimlerin ve devlet dışı kuruluşların çocuk koruma belgelerini oluşturmasını ön görmektedir.	* Doğrudan sağlanan hizmetler ve Özel Sektör: Raporlama sırasında özel sektör tarafından doğrudan satılan oyuncak ve ekipmanlar ile devletin, yerel yönetimin yetkisinde bulunan alanlarda ve aktivitelerde kullanılan oyuncak, ürün ve ekipmanların analizi ayrı başlıklar altında yapılmalıdır.
Bilgi Kaynakları	- AB İlerleme Raporu ve Diğer Ülke Durum Analizi Raporları - Belediye Raporları - STK Raporları - Görüşme Notları	

OYUN HAKKININ YERELDE İZLENMESİ İÇİN GÖSTERGE SETİ VE KILAVUZU

Yapısal Gösterge - 3	Yeşil Alanların Korunması ve Geliştirilmesi Güvence Altına Alınmıştır
Tanım	Ulusal düzeyde ve İl düzeyinde (1) Çevrenin bozulmasını ve çocuk doğada oyun oynamayı zorlaştıran yeşil alanların kaybını önlemeye yönelik (2) kanun/yönetmelik/yönerge/ standart vb ve/veya ulusal/yerel (3) eylem planı / stratejik plan vb bulunmaktadır..
Yöntem	- Masa Başı Araştırması - Mevzuat ve Politika Belgesi Analizi - Anahtar Kişiler ve Uzmanlar ile Görüşme - Belediye ve diğer yerel yönetim çalışanları, - İlgili bakanlık uzmanları - İlgili TBMM komisyonları üyeleri
Göstergenin kullanımında ele alınabilecek konular	Para. 2'de anılan ve benzeri dökümanların analizinde aşağıdaki göstergelerden faydalanılabilir: a. Dökümanlar yeşil alanların planlanmasında çocukların oyun hakkı göz önünde bulundurmaktadır. b. Dökümanlar yeşil alanların bakımı ve geliştirilmesi için yeterli bütçe ayrılmasını ön görmektedir. c. Dökümanlar kişi başında düşen yeşil alanı genişliğini güvence altına almaktadır. d. Dökümanlar kentsel gelişim ve planlarını sürdürülebilirlik çerçevesinde ele almaktadır. e. Dökümanlar yeşil alanlara makul ücretli ulaşım alternatiflerinin sunulmasını güvence altına almıştır.
Bilgi Kaynakları	- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Kültür Şurası Çocuk ve Kültür Komisyon Raporları - Akademik Çalışmalar - Görüşme Notları

Yapısal Gösterge - 4	Çocuk Haklarına Saygılı Oyuncak Kütüphaneleri Bulunmaktadır
Tanım	İl düzeyinde oyuncak kütüphanelerinin oluşumunu ön gören ve çalışmalarını düzenleyen (1) kanun/yönetmelik/yönerge/ standart vb ve/veya ulusal/yerel eylem planı / stratejik plan vb bulunmaktadır.
Yöntem	- Masa Başı Araştırması - Mevzuat ve Politika Belgesi Analizi - Anahtar Kişiler ve Uzmanlar ile Görüşme - Belediye ve diğer yerel yönetim çalışanları, - Oyuncak kütüphanesi çalışanları, - Kütüphaneden faydalanan aile ve çocuklar.
Göstergenin kullanımında ele alınabilecek konular	Para. 1'de anılan ve benzeri dökümanların analizinde aşağıdaki göstergelerden faydalanılabilir: a. Dökümanlar ebeveyn destek programlarını ön görmektedir. b. Dökümanlar engellilik, sosyo-ekonomik durum, dil, din, cinsel kimlik, kültürel kimlik temelli ayrımcılığa yol açmayan, toplumsal cinsiyet normlarına saygılı ürün ve hizmetler ön görmektedir. c. Dökümanlar kuruluş amaçlarında çocuk haklarını gözetmektedir. d. Dökümanlar, oyuncak kütüphanesinin bakımı, geliştirilmesi ve sürdürülmesi için bütçe ayrılmasını ön görmektedir.
Bilgi Kaynakları	- Oyuncak Kütüphanesi Belgeleri, Raporları - Görüşme Notları - Belediye Raporları

OYUN HAKKININ YERELDE İZLENMESİ İÇİN GÖSTERGE SETİ VE KILAVUZU

Süreç Göstergeleri

Süreç Göstergesi - 5	Oyun, Boş Zaman, Eğlence, Dinlenme Hakkının Kullanıldığı Alanlarda Çocukların Katılım Hakkı Gözetilmiştir	Notlar
Tanım	İl ve/veya ilçe düzeyinde: Çocukların oyun, boş zaman, eğlence ve dinlenme aktivitelerinde ve kullanacakları alanların planlanması, tanıtılması ve geliştirilmesi ve bu alanların bu amaçla rezerv edilmesi çalışmalarında çocuk ve ailelerin katılımı sağlanmaktadır.	* Göstergiyi uygulayan kuruluşun kapasitesine göre il yada ilçe düzeyindeki tüm alanların değerlendirilmesi yerine örneklem seçilebilir. Ancak her durumda il ya da ilçe düzeyindeki çocukların kullanabilecekleri oyun, boş zaman, eğlence ve dinlenme alanlarının sayısının bilinmesi gerekmektedir.
Yöntem	- Masa başı araştırması - Anahtar Kişiler ve Uzmanlar ile Görüşme - Alanlardan faydalanan aile ve çocuklar - Belediye, muhtarlık vb temsilciler	
Göstergenin kullanımında ele alınabilecek konular	a. Planlanmasında ve/veya oluşturulmasında ve/veya tanıtımında çocuk ve/veya aile katılımı gerçekleşen alan ve aktivitelerin sayısı, özellikleri i. Katılım süreçlerinde farklı engellilik, sosyo-ekonomik durum, dil, din, cinsel kimlik, kültürel kimliklerin içerilmesi gözetilmiştir. ii. Katılım süreçlerini kolaylaştıranlar çocuk hakları konusunda eğitim almış ya da uzmanlaşmış kişilerdir. b. Katılım sürecini uygulayan birimin ya da kurumun çocuk koruma belgesi ve/veya etik kurallar belgesi bulunmaktadır. c. Söz konusu alan ve aktivitelerin katılım sürecinde değerlendirilen yönleri, bölümleri ve özellikleri	* (a) alt göstergesi ile ilgili bilgileri raporlarken oran hesaplaması kullanılabilir. Bu durumda katılım süreci gerçekleşen alanlar pay ve çalışan düzeyde ya da örnekleme yer alan çocukların kullanabilecekleri oyun, boş zaman, eğlence ve dinlenme alanlarının tamamı payda olarak alınır.
Bilgi Kaynakları	- İlgili kurumların faaliyet raporları - Görüşme notları	

Süreç Göstergesi - 6	Oyun, Boş Zaman, Eğlence, Dinlenme Hakkı için Ayrılan Bütçe
Tanım	İl düzeyinde çocukların oyun, boş zaman, eğlence ve dinlenme aktiviteleri ve kullanacakları alanlar için ayrılan bütçe
Yöntem	- Masa başı araştırması - Anahtar kişiler ile görüşme - Belediye ve diğer yerel yönetim çalışanları, - İlgili bakanlık uzmanları - İlgili TBMM komisyonları üyeleri - İlgili STK, Akademi vb kuruluşlardan uzmanlar
Göstergenin kullanımında ele alınabilecek konular	a. Çocukların oyun, boş zaman, eğlence ve dinlenme aktiviteleri ve kullanacakları alanların bakımı, sürdürülmesi ve oluşturulması için ayrılan bütçenin genel bütçeye oranı b. Ücretli ve ücretsiz oyun, boş zaman, eğlence ve dinlenme aktivite ve kullanacakları alan sayısı c. Belirli bir oyun, boş zaman, eğlence ve dinlenme aktivitesi veya alanı için sunulan ücretsiz ya da düşük ücretli ulaşım olarak sayısı
Bilgi Kaynakları	- TBMM Plan Bütçe görüşme raporları - Belediye Mali Raporları - Belediye, Yerel Yönetim, İlgili Bakanlık Faaliyet Raporları - Görüşme Notları

OYUN HAKKININ YERELDE İZLENMESİ İÇİN GÖSTERGE SETİ VE KILAVUZU

Süreç Göstergesi - 7	Ebeveyn ve Çocuk Destek Materyalleri	Notlar
Tanım	İİ düzeyinde sivil toplum ve belediyelerin çocukların oyun, öğretici oyunlar ve benzeri aktiviteler için el kitapları, yönlendirici materyal bulunmaktadır.	* Sivil toplum ve belediye çalışmaları ayrı ayrı raporlanmalıdır.
Yöntem	- Masa başı araştırması - Geleneksel ve sosyaş medya taraması - Anahtar kişiler ile görüşme - Aktivite ve yayınlardan faydalanan aile ve çocuklar - Belediye, muhtarlık vb temsilcileri ve çalışanları - İlgili STK temsilcileri	
Göstergenin kullanımında ele alınabilecek konular	a. Çocuklara yönelik oyun, öğretici oyunlar ve benzeri aktiviteler için el kitapları, yönlendirici materyaller b. Çocuğun bakımından sorumlu kişiler ve öğretmenlere yönelik oyun, öğretici oyunlar ve benzeri aktiviteler için el kitapları, yönlendirici materyaller c. Bu materyallerin dağıtım stratejileri	
Bilgi Kaynakları	- Görüşme Raporları - Gazete Haberleri, İlgili Kuruluşların Sosyal Medya Paylaşımları - Belediye ve STK Faaliyet Raporları, Haberleri vb	

Süreç Gösterge - 8	Çocuğun Oyun Hakkının Hayata Geçmesi Kapsamında Çalışan Uzmanların Kapasitesinin Geliştirilmesi	Notlar
Tanım	İİ düzeyinde çocukların oyun aktivitelerinde ya da oyun temelli öğrenme programlarında çalışan uzmanlar için kapasite geliştirme eğitimleri sağlanmaktadır. (sosyal hizmet uzmanları, çocuk doktorları, çocuk psikologları, oyuncak kütüphanecileri vb.)	* Çocuk oyunlarında yetişkinlerin rolü: Çocukların oyunu, çocukların kendileri tarafından başlatılan, kontrol edilen ve yapılandırılan her türlü davranış, etkinlik veya süreçtir; ne zaman ve ne şekilde fırsatlar ortaya çıkarsa o şekilde gerçekleşir. Yetişkinler bu süreçlerde çocuk dostu, oyuna uygun ortamların oluşturulması, yetişkinlerin yetki alanında bulunan merkez ve kuruluşlarda oyun fırsatlarının / zamanının yaratılması, gerekli malzemelerin sağlanması, güvenlik önlemlerinin alınması, ve gerekli görüldüğü durumlarda oyunu yönlendirme ya da destekleme ya da kolaylaştırma rollerini üstlenebilirler.
Yöntem	- Masa başı araştırması - Anahtar kişiler ile görüşme - Belediye, muhtarlık vb temsilcileri ve çalışanları - İlgili STK temsilcileri	
Göstergenin kullanımında ele alınabilecek konular	a. Çocuk oyun hakkı ve oyun kolaylaştırıcılığı konularında eğitim veren kurum ve kuruluşlar (STK, bakanlık, belediye vb.) b. Son 12 ayda çocuk oyun hakkı ve oyun kolaylaştırıcılığı konusunda verilen eğitimlerin sayısı c. Çocuk oyun hakkı ve oyun kolaylaştırıcılığı konusunda verilen eğitimlere katılan profesyonellerin meslekleri ve çalıştıkları kurum ve kuruluşlar d. Son 12 ayda çocuk oyun hakkı ve oyun kolaylaştırıcılığı konusunda verilen eğitimlere katılan yetişkin sayısı	
Bilgi Kaynakları	- Görüşme raporları - Kurum ve kuruluşların faaliyet raporları	

OYUN HAKKININ YERELDE İZLENMESİ İÇİN GÖSTERGE SETİ VE KILAVUZU

Süreç Göstergesi - 9	Oyun, Boş Zaman, Eğlence, Dinlenme Hakkının Kullanıldığı Alanlarda Çocuklar için Şikayet Mekanizmaları Bulunmaktadır	Notlar
Tanım	İİ düzeyinde Çocukların oyun, boş zaman, eğlence ve dinlenme aktivitelerinde ve kullanacakları alanlardan ulaşılabilen ve çocuklar için özel tasarlanmış şikayet mekanizmaları bulunmaktadır.	*Acil durumlarda 155 ve 183 kullanılabilecek hatlar arasında olmakla birlikte bu hatların çocuklara özel ya da çocuklar için tasarlanmadığı unutulmamalıdır. *Bunun yanında söz konusu hatlar, parklar ve benzeri alanların işletilmesi ile ilgili sorunların (acil ya da değil) iletebileceği başvuru mekanizmaları değildir. Bu nedenle konuya özel ve çocuklar için özel olarak tasarlanmış mekanizmaların yerel düzeyde işletilmesi önemlidir.
Yöntem	• Belediye kayıtlarının incelenmesi • Anahtar kişiler ile görüşme • Alanlardan faydalanan aile ve çocuklar • Belediye, muhtarlık vb temsilciler • İlgili STK temsilcileri	
Göstergenin kullanımında ele alınabilecek konular	a. Mekanizma anonim başvurulara izin vermektedir. b. Mekanizmanın işletilmesi şeffaf bir şekilde yapılmakta, yerel halka şikayetlerin sonuçları ile ilgili düzenli bilgi vermektedir.	
Bilgi Kaynakları	• Görüşme notları • Belediye kayıtları, faaliyet raporları	

Sonuç Göstergeleri

Sonuç göstergeleri ile çocukların oyun hakkı ile ilgili yapılan çalışmaların çocukların ve hayatları üzerindeki etkisinin ölçülmesi planlanmaktadır.

Oyun hakkı kapsamında bir izleme yapılırken Yapısal ve süreç göstergelerinde ve kontrol listelerinde seçimler yapılması beklenirken, sonuç göstergeleri için durum daha farklı olabilir. Aşağıda anılan sonuç göstergelerin tamamı, yukarıda belirli yapısal ve süreç göstergelerinin seçimi ile yapılacak herhangi bir izleme raporlama çalışmasında kullanılabilir. O nedenle sonuç göstergeleri kullanırken belirli göstergelerin seçilmesi ve diğerlerinin dışarıda bırakılması gerekli değildir.

Sonuç göstergelerinin bir grup olarak kullanılması ile ilgili olarak; bu göstergelere ait kontrol listeleri de bütüncül bir bakış açısı ile değerlendirilmelidir.

Sonuç Göstergesi - 11	Park ve oyun parklarını kullanan çocukların sayısı	Notlar
Tanım	İl ve/veya ilçe düzeyinde: Haftasonlarında ve hafta içi okul saatleri dışında çocukların oyun, boş zaman, eğlence ve dinlenme aktivitelerini gerçekleştirmek için kamuya açık park, oyun parkı gibi alanları kullanan çocukların sayısına il / ilçedeki çocuklara oranı ya da parkların kapasitesine oranı	Söz konusu göstergenin ölçülmesinde oranlama kullanılmaması durumunda ulaşılan sayı, anlamlı bir analiz için yeterli olmayacaktır. bu gösterge ile, ilgili alanları kullanan çocuklar kadar bu alanları kullanmayan çocukların sayısına da ulaşılması hedeflenmektedir.
Yöntem	- Saha Gözlemleri - Anahtar Kişiler ile Görüşme (Derinlemesine Görüşme, Odak Grup Görüşmesi) - Alanlardan faydalanan aile ve çocuklar - Belediye, Muhtarlık, Kent Konseyi vb temsilciler - İlgili STK temsilcileri - Anket Çalışması - Katılımlı Eylem Araştırması ile Haritalama	
Göstergenin kullanımında ele alınabilecek konular	a. Oyun, boş zaman, eğlence ve dinlenme aktivitelerini park ve oyun parkları dışında geçiren çocuklar (evler, çevrimiçi vb.) b. Çocukların çevrelerindeki park ve oyun parkları ile ilgili görüş ve değerlendirmeleri (alanların eski, bakımsız olması, güvenlik nedeni ile alanların basitleştirilmesi vb.) c. Çocukların oyun vs için kullandığı ancak son 12 ay içerisinde kapatılan yer sayısı	
Bilgi Kaynakları	- Görüşme raporları - Belediye kayıtları, faaliyet raporları	

OYUN HAKKININ YERELDE İZLENMESİ İÇİN GÖSTERGE SETİ VE KILAVUZU

Sonuç Göstergesi - 12	Çocuklar ve Yetişkinler oyunun bir hak olduğunun bilincindedir
Tanım	İl ve/veya ilçe düzeyinde: Çocuklar, aileler, öğretmenler ve toplumdaki diğer bireyler, çocuğun oyun hakkının bir lüks ya da zaman kaybı değil bir hak olduğunu kabul etmiştir.
Yöntem	- Anahtar Kişiler ile Görüşme (Derinlemesine Görüşme, Odak Grup Görüşmesi) Kent konseyi - Alanlardan faydalanan aile ve çocuklar - Belediye, Muhtarlık, Kent Konseyi vb temsilciler - Anket Çalışması - Medya Haberleri Taraması
Göstergenin kullanımında ele alınabilecek konular	a. Yerel ve ulusal medyadaki haber ve köşe yazılarında oyun olumlu bir şekilde ele alınmaktadır; çocukların hayatında olması gereken, çocukların sahip olduğu bir hak olarak görülmektedir b. Kamuya açık alanlarda düzenli olarak çocukları ile birlikte ortak eğlence vb aktivitelere vakit ayıran aileler c. Çevredeki yetişkinlerin şikayetleri nedeni ile dışarıda oyun olanaklarının kısıtlanması ya da iptal edilmesi d. Çocuklar için okul saatleri dışında gerçekleştirdikleri ya da gerçekleştirmek istedikleri en önemli 3 aktivite e. Oyun oynamanın kendileri üzerindeki olumlu etkilerini dile getiren çocuklar ve dile getirilen olumlu etkiler
Bilgi Kaynakları	- Görüşme raporları - Belediye kayıtları, faaliyet raporları

EK - RAPOR FORMATI

1. Çocuğun Oyun Hakkının Katılım Hakkı Bağlamında İncelenmesi

2. Türkiye’de ve İzmir’de Durum

Yapısal Gösterge - 1: Ulusal ve Yerel Mevzuat ve Politika Belgelerinde Çocuğun Oyun Hakkı Güvence Altına Alınmıştır

(*Kanun, yönetmelik, eylem planı, strateji belgesi ya da il düzeyindeki diğer dökümanlarda oyun hakkına referans olup olmaması ya da oyun hakkının tanınıp tanınmaması önemli bir bilgidir.)

h. Dökümanlar acil ve diğer durumlarda çocuklar tarafından kullanılabilir şikayet, bildirim ve yardım mekanizmalarının oluşturulmasını ön görmektedir.

(*şikayet, bildirim ve yardım mekanizmalarını sadece bir acil durum ya da riskli durumlarda kullanılacak bir mekanizma olarak düşünülmemelidir. Çocukların parklar ve oyun alanları ile ilgili yapısal ya da benzeri konularda geri bildirim verebilecekleri mekanizmalar da düşünülebilir. Bu da çocukların katılımı için bir araç olarak görülebilir)

i. Dökümanlar ilgili alanlar ve aktivitelerin oluşturulmasında çocuk ve aile katılımını ön görmektedir.

Yapısal Gösterge - 2: Ulusal ve Yerel Mevzuat ve Politika Belgeleri, Çocuğun Oyun Hakkı Bağlamında Kullanılan Araçların Çocuk Haklarını Gözetmesini Öngörmektedir

e. Dökümanlar devlet ve yerel yönetimlerin doğrudan yetki alanı içerisinde kullanılan oyuncak, ürün ve ekipmanların seçimi ve/veya tasarımında çocuk ve aile katılımını ön görmektedir.

3. İzmir’de ve X, X İlçelerinde Oyun Hakkı Çerçevesinde Katılım Hakkının Hayata Geçmesi için Yapılan Çalışmalar

Süreç Göstergesi - 5: Oyun, Boş Zaman, Eğlence, Dinlenme Hakkının Kullanıldığı Alanlarda Çocukların Katılım Hakkı Gözetilmiştir.

a. Planlanmasında ve/veya oluşturulmasında ve/veya tanıtımında çocuk ve/veya aile katılımı gerçekleşen alan ve aktivitelerin sayısı, özellikleri

i. Katılım süreçlerinde farklı engellilik, sosyo-ekonomik durum, dil, din, cinsel kimlik, kültürel kimliklerin içerilmesi gözetilmiştir.

ii. Katılım süreçlerini kolaylaştıranlar çocuk hakları konusunda eğitim almış ya da uzmanlaşmış kişilerdir.

b. Katılım sürecini uygulayan birimin ya da kurumun çocuk koruma belgesi ve/veya etik kurallar belgesi bulunmaktadır.

c. Söz konusu alan ve aktivitelerin katılım sürecinde değerlendirilen yönleri, bölümleri ve özellikleri

4. X, X, İlçelerinde Çocuklar, Oyun Hakkı ve Parklar

Sonuç Göstergesi - 11: Park ve oyun parklarını kullanan çocukların sayısı

a. Oyun, boş zaman, eğlence ve dinlenme aktivitelerini park ve oyun parkları dışında geçiren çocuklar (evler, çevrimiçi vb.)

b. Çocukların çevrelerindeki park ve oyun parkları ile ilgili görüş ve değerlendirmeleri (alanların eski, bakımsız olması, güvenlik nedeni ile alanların basitleştirilmesi vb.)

c. Çocukların oyun vs için kullandığı ancak son 12 ay içerisinde kapatılan yer sayısı

KAYNAKLAR

BM Çocuk Hakları Komitesi (ÇHS), Özel sektörün çocuk hakları üzerindeki etkileri konusunda Devletin yükümlülüklerine ilişkin genel yorum No. 16 (2013), Erişim adresi: <http://www.cocukhaklariizleme.org/wp-content/uploads/CRC16-R.pdf>

BM Çocuk Hakları Komitesi (ÇHS), Çocuğun dinlenme, kendine ait zamanı değerlendirme, oyun, eğlence, kültürel ve sanatsal etkinliklere katılma hakkına (Madde 31) ilişkin genel yorum No. 17 (2013), Erişim adresi: <http://www.cocukhaklariizleme.org/wp-content/uploads/CRC17-R.pdf>

Casey, T. (2017) (ed) Access to Play for Children in Situations of Crisis. International Play Association: Promoting the Child's Right to Play. Erişim Adresi: <http://ipaworld.org/wp-content/uploads/2017/07/IPA-A4-ACCESS-TO-PLAY-IN-SITUATIONS-OF-CRISIS-TOOLKIT-LR.pdf>

Inspiring Scotland. (2011) Go2Play Outcome and Evaluation Framework. Erişim adresi: <https://www.inspiringscotland.org.uk/publication/go2play-outcome-evaluation-framework/>

IPA Scotland. A Booklet for a Richer Understanding of Children's Right to Play. Erişim Adresi: <http://www.ipascotland.org/wp-content/uploads/2016/12/IPA-SCOTLAND-CHILDRENS-RIGHT-TO-PLAY-A5-BOOKLET-Web.pdf>

London Play. Outcomes and Indicators. Erişim adresi: https://www.londonplay.org.uk/resources/0000/2766/Toolkit_Final_Section_5_-_11-05-17.pdf

Matthew Mullen (2014) Getting serious about the human right to play, Asia Pacific Journal of Sport and Social Science, 3:2, 130-142, DOI: 10.1080/21640599.2014.941715

Ozanne, Lucie & Ozanne, Julie. (2011). A Child's Right to Play: The Social Construction of Civic Virtues in Toy Libraries. Journal of Public Policy & Marketing American Marketing Association

Payà Rico, A. and Bantulà Janot, J. (2019), Building a System of Indicators to Evaluate the Right of a Child to Play. Child Soc, 33: 13-23. doi:10.1111/chso.12291

Planlı Alanlar ve İmar Yönetmeliği. (2017, 3 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı 30113)

UN Children's Fund (UNICEF), Standards for ECD Parenting Programmes in Low and Middle Income Countries, Erişim adresi: https://www.unicef.org/earlychildhood/files/UNICEF-Standards_for_Parenting_Programs_6-8-17_pg.pdf

NOTLAR

[illegible]

NOTLAR

[illegible]

**İZMİR ÇOCUK ÇALIŞMALARI AĞI İLETİŞİM BİLGİLERİ
VE SOSYAL MEDYA HESAPLARI**

<https://www.izmircocukcalismalari.org/>

cocukiziagi@gmail.com

<https://twitter.com/CocukAg>

<https://www.instagram.com/izmircocukcalismalariagi/>

https://www.facebook.com/pg/cocukizi/about/?ref=page_internal